

'Lean and mean' of 'less is less'

Het XS-architectenbureau, kans of knelpunt?

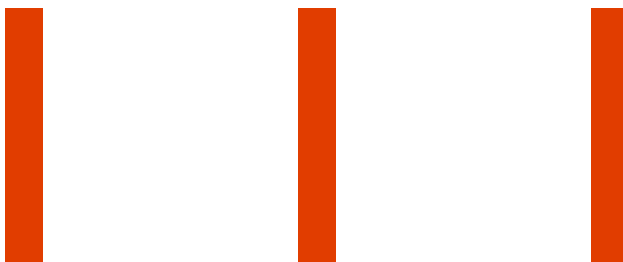
Change or die. Deze algemene conclusie komt uit een RIBA-rapport over de toekomst van Britse architectenbureaus. Kleine bureaus waren tot voor de economische crisis en de apathie in de bouwsector een niche. Doordat grote architectenbureaus kleiner werden, zijn er veel eenpitters gestart. Andere bureaus krompen noodgedwongen als onderdeel van hun overlevingsstrategie tot XS-architectenbureaus. Het kleine bureau is geen specifiek marktsegment meer en heeft veel concurrentie gekregen. Hoe verandert de architect (zichzelf) precies? Omarmt hij de XS-maat van het kleine architectenbureau of is het hem overkomen?

Hybride architect

Binnen de aanhoudende discussie over het architecten vak, namelijk of de 'echte' architect 'regisseur van het bouwproces', 'ontwerpend vakman' of 'ruimtelijk filosoof' is, verschijnt een nieuwe term: de hybride architect. Nieuwe ruimtelijke opgaven vragen om een architect die vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid eigen initiatief toont en zijn opdracht zelf formuleert. Bij het project wordt een (mede)opdrachtgever gezocht, het project wordt georganiseerd door meerderde stakeholders en door crowdfunding gefinancierd. Hier wordt nog steeds de architect-eigen kennis gebruikt, zoals gefaseerde processen overzien, organisatietalent en het visualiseren van alternatieve toekomst. Alleen de opdrachtgever en -nemer rollen zijn veranderd. Van de hybride architect wordt een interdisciplinaire kijk op zijn vak als creatieve discipline gevraagd. Hij moet allianties sluiten met andere (creatieve) sectoren om ruimtelijke vraagstukken te tackelen.

Het product van een architect is niet altijd een gebouw. Het kan een agenderend ontwerp zijn, dat vraagstukken signaleert en partijen bij elkaar brengt, zoals een digitale tool of road-map. Het begrip architect moet opnieuw gedefinieerd worden. De opdrachtgever moet weten, wat hij aan zijn architect heeft. Het maakt niet uit, welk soort oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken de architect aanbiedt, als het maar duidelijk is voor hemzelf en zijn omgeving. **Ondernemerschap en branding schijnen voor veel architecten nieuwe takken van sport te zijn, maar zijn zeker voor het XS-bureau van groot belang.** Ontwerpt de architect klushuizen voor particulieren (business to consumer) of laat hij zich als tekenaar inhuren door grotere bureaus (business to business)?

De zolderkamerarchitect bestaat niet meer

Het werkveld van de architect verandert:

introvert aan projecten werken is binnen de huidige opgaven niet meer mogelijk. De hedendaagse ruimtelijke vraagstukken zijn complex en worden integraal opgelost in een interdisciplinair team. Als klein bureau allieert de architect zich, zowel in werkwijze als in werkruimte. Hij werkt in een interdisciplinaire coöperatie, in een ontwerp-agentschap (iedereen heeft in één ruimte zijn eigen bureau/bedrijf en projecten worden voor 'binnenhaal-percentages' aan de beste voor de klus doorgegeven), in een los netwerk of cloud (de ZZP'er stelt per opdracht zijn dream team samen, vaak met een platte organisatie) of werkt als freelancer voor andere bureaus of opleidingen. De architect kan een werkplek voor een dag huren in een werkhotel, een studio huren of delen in en bedrijfsverzamelgebouw of werkt aan projecten in de werkhoreca (cafés met Wi-Fi). XS-architectenbureaus zijn flexibel. Het gaat erom dat per opdracht de meest optimale organisatie wordt gekozen. Door divers te opereren spreid hij het risico. Een architect kan in één project opdrachtgever zijn, in een ander freelancer en in een derde project cloudier.

Klein bureau ≠ kleine opdracht

De inhoud van de werkzaamheden

bepaalt de opdracht, niet de maat van het bureau.

Het XS-bureau realiseert niet alleen dakkapellen.

Met een goed netwerk stelt het in korte tijd een team samen in de maat van een middelgroot bureau, als dat voor de opdracht noodzakelijk is. Een projectteam van kleine bureaus kan rhizomatisch opgebouwd zijn en een voortzetting van een platte organisatie of hiërarchisch met verschillende klassieke architectuurbureau-rollen, die per project veranderen. Een voorbeeld is voormalig OMA partner Floris Alkemade, die als ZZP'er grote projecten aanneemt en leidt. Per project stelt hij een passend team samen.

Binnen het netwerk worden kennisontwikkeling en professionalisering georganiseerd.

Professionalisering is zeker voor kleine bureaus van groot belang om aan leuke opdrachten te komen. Certificeringen, die nodig zijn voor grote aanbestedingen, kunnen bijvoorbeeld worden georganiseerd in netwerken als XS-Rijnmond. Compacte Bureaus in Den Haag van BNA kring Haaglanden organiseert bijeenkomsten, die anders voor een klein bureau niet zo snel binnen bereik zouden zijn. Deze bijeenkomsten bieden inzicht in bureauorganisatie, vernieuwingen in de bouw en reflectie op het vak.

Een XS-architect kan in één project opdrachtgever zijn, in een ander freelancer en in een derde project cloud.

The more the merrier

Het ondernemerschap en reflectieve vermogen van het XS-bureau scheidt het kaf van het koren. Juist een klein en flexibel bureau kan experimenteren met nieuwe definities van het architectenbestaan. Het cloud-model wordt steeds gebruikelijker en kan worden doorontwikkeld tot een haalbaar model voor de toekomst. Door elkaars diensten in te huren in plaats van te bezitten, blijven de lijnen kort, de creatieve ruimte groot en de innovatiekracht scherp. Niet voor niets wordt dit XS-netwerkmodel steeds vaker afgekeken door grotere bureaus. **Het bureau is zo goed als het netwerk.** Laten we ons juist als kleine bureaus onderling beter organiseren (via brancheverenigingen of andere netwerken). Voor de opdrachtgever moet dan niet alleen duidelijk zijn welke kwaliteiten de architect biedt, maar ook wie in zijn werk-netwerk zit. Zo kan het extra small architectenbureau het maximale bieden. ◀

LINKS**Cloud als werk-model**

<http://www.archined.nl/interviews/2010/van-onderzoekslab-naar-cloud-company/>

**Compacte Bureaus
Haaglanden, BNA**

<http://bnahaaglanden.nl/category/activiteiten/compacte-bureaus/>